

Ekstern høring – Veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvsykdom og selvmord

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet har Helsedirektoratet i samarbeid med brukerorganisasjoner, profesjonsforeninger, praksisfeltet, kompetansemiljøer og andre direktorater, utarbeidet en handlingsplan for perioden 2014–2017 for forebygging selvsykdom og selvsykdom. Tiltak 20 i handlingsplanen lyder:

Utarbeide veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvsykdom og selvmord. Om tiltaket står det videre; Helsedirektoratet har gitt Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging (NSSF) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) i oppdrag å utvikle veiledende materiell for det selvmordsforebyggende arbeidet i kommunene. Arbeidet bør inkludere samarbeid med bruker- og pårørendeorganisasjoner, Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid (NAPHA) og andre relevante kompetansemiljø. Veiledningsmateriellet svarer ut tiltaket.

Veiledningsmateriellet er ment å gi råd og anbefalinger om;

- hvordan lokale tjenesteytere og aktører kan organisere arbeidet internt og styrke samhandlingen mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten
- forebygging av selvsykdom og selvmord i kommunen i et folkehelseperspektiv
- hvordan lokale tjenesteytere og aktører kan avdekke, sette i gang tidlig intervensjon og følge opp personer med selvmordsatferd og selvsykdom

Tilbakemelding:

- Vær vennlig å gi tilbakemelding på vedlagte skjema
- **Høringsfrist torsdag den 27. april 2017.**
- Skjemaet bes sendt på e-post til wenche.oiestad@helsedirektoratet.no

Skjemaet brukes til tilbakemeldinger knyttet til:

- de bestemte områder angitt i skjema under
- om teksten oppleves tilgjengelig slik den nå fremstår på nett

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

- generelle kommentarer

Navn: Guro Helligren, seksjonsleder diakoni og samfunn	
Instans: Kirkerådet for Den norske kirke	Tilbakemeldinger:
Innledning og metode	
Hvordan organisere tjenestetilbudet?	
Likeverdig tilgjengelige tjenester for alle	Viktig at dette slås fast. Kan det vurderes en gang til om man skal nevne noen som lett blir uteglemt, som for eksempel gamle og asylsøkere
Intervensjon på flere nivå viser lovende resultater for avdekking av selvmordsfare	Flere nivå: her kunne med fordel vært nevnt andre lokalsamfunnsaktører og frivillige organisasjoner. Nøkkelpersoner i lokalsamfunnet nevnes, ta gjerne eksempler som ungdomsarbeidere, ledere av besøkstjeneste mm. Telefon- og nett-tjenester kunne vært nevnt allerede her.
Helhetlig oppfølging krever godt samarbeid mellom tjenestene	Samarbeid mellom tjenestene er svært viktig, og også samarbeid med pårørende og med øvrig nettverk der det er aktuelt.
Lage lokalt planverk for forebygging og oppfølging	Her bør man også beskrive andre relaterte ressurser, deres aktuelle rolle og kontaktinformasjon. Siden dette dreier seg om en lokal plan er det et poeng at dette konkretiseres.
Tilrettelegg tjenestetilbudet med fokus på tilgjengelighet og lav terskel	Den norske kirke har mange tilbud med lav terskel, Kirkens SOS, nettprester, student- og feltprester, menighetsprester over hele landet, diakoner i oppsøkende virksomhet, både blant ungdom og gamle og hjemmebundne, sjelesorgstilbud Alle disse tilbudene er uten krav om henvisning, noe som gjør at de virkelig fungerer som lavterskeltilbud. Videre finnes det i kirkelig sammenheng ulike tilbud om sosiale, rusfrie fellesskap både for ulike aldersgrupper og på tvers av generasjonene.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Eksempel på tilbud med god tilgjengelighet og lav terskel: Rask Psykisk helsehjelp	Bra tiltak. Utvalg for ungdomsspørsmål i Kirkerådet etter spørre tiltak for de under 16 år også.
Gi tydelig informasjon om tilgjengelig tjenestetilbud i kommunen	Viktig at denne informasjonen er tilgjengelig også for lokale instanser <i>utenfor</i> helse, slik at for eksempel lokale ungdomsledere og prester vet hvor de kan henvende seg/anbefale at den utsatte kan henvende seg
Utpeke kontaktperson/-er i kommunen for å samordne og sikre oppfølging	
Lage rutiner for veiledning i selvmordsrisiko /- atferd	
Samhandling mellom kommune- og spesialisthelsetjeneste: Selvmordsforebyggende team	Også disse teamene kan med fordel ha en liste/oversikt over lokale ressurser som finnes i tillegg til helse. Legge til rette for at kontakt kan gå begge veier mellom helse og frivillige/lokale ressurser
Lage samarbeidsrutiner og avtaler som sikrer oppfølging	
Samarbeide med pårørende	Her kunne det være naturlig med et eget avsnitt om nettverk/relasjoner. Hva finnes av ressurser som gir tilhørighet og styrker identitet? Det kunne pekes på metoder for samhandling uten å gå på akkord med taushetsplikten.
Oppfølging og holdningsskapende arbeid opp mot behandlere	Tilbud om å delta i holdningsdannende seminar kan med fordel også gå til lokale ledere i sivilsamfunnet/frivilligheten/tros- og livssynssamfunn
Folkehelseperspektivet i forebygging av selvskading og selvmord	
Flere målgrupper for forebygging	Viktig inndeling i ulike målgrupper. Særlig under primære tiltak vil det være viktig å samarbeide med organisasjoner og instanser i sivilsamfunnet, dette kan med fordel nevnes.
Forebygge selvskading og selvmordsforsøk i kommunen	
Øke kunnskapen	God faglig kunnskap er særs viktig!
Bygge åpne lokalsamfunn med fokus på aksept og kunnskap om psykisk helse	Igjen blir dette for snevert, her må det mer til enn Verdensdagen for psykisk helse! Samarbeid ut over kommunens helsetjenester og videre til lokale ressurser må presenteres i veiledningsmaterialet. Dette punktet henger nøye sammen med de to neste.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Legge til rette for opplevelse av tilhørighet	Det skjer mye godt folkehelsearbeid i lokale sammenhenger. Mange unge melder tilbake at kirka gir tilhørighet til et fellesskap hvor man slipper å måtte prestere hele tiden. Tilhørighet er en viktig del av tros- og livssynssamfunnene. Det finnes religiøse fellesskap som er sykdomsfremmende, men de aller fleste fellesskap styrker identitet og tilhørighet og gir trygghet i vanskelige livssituasjoner. For eksempel arbeider studentprester systematisk for å styrke 1.års studenters tilhørighet og sosiale nettverk. Retten til utøvelse av egen tro eller livssyn er en viktig tilhørighets- og trygghetsfaktor blant annet når man på grunn av alder må ut av egen bolig. For en beboer på asylmottak kan det å få kontakt med et trossamfunn likt det man hadde tidligere gi trygghet og være en psykisk ressurs. Tradisjon med å be kan være alternativ handling til selvskading i kriser.
Lage tilgjengelig oversikt og tilrettelegge gode arenaer	Kommunen kan med fordel støtte og samarbeide med frivillig sektor og tros- og livssynssamfunn med tanke på tilrettelegging av tilhørighet og fellesskap.
Arbeidsplassen som en arena for sosial tilhørighet	
Betydningen av psykisk helse i skolen	Viktig kapittel! I tillegg kunne det vært aktuelt å legge til et kapittel/avsnitt mellom dette og det neste hvor særlig utsatte kan nevnes: mennesker med funksjonsnedsettelse, gamle, asylsøkere (særlig EMA), samer/urfolk. Dette ikke for å stigmatisere, men for å sikre oppmerksomhet mot mennesker som risikerer å «gå under radaren». Ved å nevne skole og arbeidsplass har man tatt med barn og unge og voksne, mens andre kan bli oversett.
Ansvarlig medieomtale	
Frivillige organisasjoner	Dette avsnittet blir for kortfattet. Det bør sies kort noe om hva disse organisasjonene tilbyr, f eks hvem som har døgnåpen telefontjeneste. Videre aktuelle lenker og

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

	kontaktinformasjon, det kan gjelde både hovedkontor og relevante lokale avdelinger. Siden dette er aktuelt i flere av underkapitlene, kunne det med fordel lenkes/henvises til denne listen i flere andre kapitler.
Begrenset tilgang til selvmordsmetoder	
Forebygge selvskading	
Hva kan tjenestene gjøre?	
Forebygge og gi oppfølging	
Sosial overførbarhet/smitte	
Om selvskading	
Forebygge selvmordsforsøk	
Hvorfor forsøker noen å ta sitt eget liv?	
Forekomst av selvmord og selvmordsforsøk	
Risikofaktorer ved selvmordsforsøk	I listen over risikofaktorer savnes årsaker som kan finnes hos gamle og hos asylsøkere, og også etnisk bakgrunn.
Beskyttelsesfaktorer ved selvmordsforsøk	
Sammenheng mellom rusmiddelmissbruk og selvmordsforsøk	
Tidlig identifisering av personer i risiko for å ta sitt eget liv	
Familie og venners rolle	Viktig og bra kapittel! Bra at det nevnes at pårørende også trenger hjelp. Bra at livssynssamfunn nevnes her. Vanlig term er vel <i>tros- og livssynssamfunn</i> ?
Hva kan hjelpetjenestene gjøre?	
Sosial overførbarhet ved omtale om selvmordsforsøk	
Om veiledningsmateriellet til kommunene	
Formålet med veiledningsmateriellet	
Innhold	
Definisjoner	
Rettslige rammer	
Litteraturhenvisninger	
Tilgjengelighet på nett:	
Selv mordstanker, - forsøk og/ eller selvskading som ikke er kjent	
Identifisere	

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Kartlegge	
Avgjøre	
Intervenere	
Problematikk som bør håndteres i spesialisthelsetjenesten	
Tilgjengelighet på nett:	
Selv mordstanker, - forsøk og/ eller selvskading som er kjent og behandlet tidligere	
Oppfølging	
Revurdering	
Intervenere	
Tilgjengelighet på nett:	
Generelle kommentarer: Kirkerådet takker for muligheten til å uttale seg. I hovedsak finner vi dette som et <i>betydelig og godt ressursmateriale</i> . Det er gjort en viktig jobb med å utvikle dette materialet. Kirkerådet vil i liten grad kommentere det rent helsefaglige, men konsentrerer seg om et utvidet helsebegrep hvor vi ønsker å <i>rette oppmerksomheten mot ressurser i sivilsamfunnet</i> : lokalmiljø, frivillige organisasjoner, kirke, tros- og livssynssamfunn, nettverk, tilhørighet. Vår mening er at dette avspeiles gjennomgående i alt for liten grad i dette materialet. Både utsatte personer, deres pårørende og kommunen kan risikere å miste verdifulle ressurser og hjelp dersom ikke dette tydeliggjøres i større grad. Kommunen kan med fordel trekke dette inn i sitt samarbeid, og ikke bare tenke på spesialisthelsetjenesten. Det er også viktig at ledere i lokalt frivillig arbeid nås med informasjon om kommunens tilbud. <i>Den norske kirke</i> har ressurser lokalt med fellesskap på tvers av generasjoner og sosiale fellesskap for barn, unge eldre. Det drives blant annet utstrakt leirvirksomhet hvor man kommer tett på deltakerne. Man har gjerne ansatte ungdomsledere som ofte følger de unge tett opp og det finnes diakoner og prester som er profesjonelle samtalepartnere og har bred erfaring i å møte mennesker i krise. Studentprester og feltprester driver utstrakt samtaletjeneste blant unge mennesker, institusjonsprester kan melde om mange	

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

selvmordsforebyggende samtaler med gamle. Kirkens SOS har døgnåpen nødtelefon samt chattetjeneste, nettkirken svarer både på epost og chat. I tillegg kommer diakonale institusjoner og organisasjoner som dels driver profesjonelle tjenester, dels organiserte frivillige tjenester (Kirkens bymisjon, Kirkens sosialtjeneste m fl).

Vi viser også til at de aller fleste (85%? – presist tall) av gravferder i Norge skjer i regi av Den norske kirke. Det innebærer at lokalkirken ved prest og evt diakon er utøvende fagpersoner med særlige roller etter nesten alle selvmord i Norge. Ut fra denne rollen er det også vanlig at prest er i direkte kontakt med skole, arbeidsplasser etc med råd og veiledning knyttet til etterarbeid.

Veiledningsmateriellet nevner ikke spesielle forhold angående urfolk. Når det gjelder *samiske og kvenske forhold*, må kulturkompetanse på feltet være vesentlig. Vi anbefaler at SANKS, samisk nasjonal kompetansetjeneste for psykisk helse og rus, involveres i arbeidet med materiell tilpasset samiske forhold. Gjennom arbeidet med seksuelle overgrep ser vi at mye materiell beregnet på norske forhold ikke fungerer i det samiske, fordi det er endel andre mekanismer som spiller en rolle. Et ressursmaterieell som vektlegger lokal tilpasning vil være et steg i den retningen, all den tid man da legger føringer for at innhenting av kulturkompetanse må skje. All den tid det kan se ut til at selvmordstallene er høyere blant urfolk, også i deler av det samiske, så er det særlig viktig at dette vektlegges.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Helsedirektoratet

Wenche Øiestad

Dato: 24.04.2017

Vår ref: 17/03335-2 gh753

Deres ref:

Høringssvar, "Veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord"

Kirkerådet takker for muligheten til å avgi høringssvar på Veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord.

Vedlagt er vår tilbakemelding i det skjemaet dere har sendt oss.

Med vennlig hilsen

Jens-Petter Johnsen
direktør

Paul Erik Wirgenes
avdelingsdirektør

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:

Helsedirektoratet, Wenche Øiestad